

BANGHAY-ARALIN TUNGKOL SA BATAS MILITAR

Baitang: Ikaanim na Baitang

Rebolusyong Filipino ng 1896 at Edsa People Power I Revolution

Batayang Tanong

- Paano ba naapektuhan ng mga kilusan at rebolusyon sa kasaysayan ng Filipinas ang aking kalayaan?

Konsepto, Pangngalan, at Talasalitaan

- **kalayaan** - ang kalagayan ng pagiging walang hadlang o balakid; pagkawala ng estado sa pagiging alipin; katutubong kapangyarihan ng bawat nilikha upang itakda o gawin ang nais
- **kolonyalismo** - patakaran ng ibang bansa sa pagpapalawig o pagpapanatili ng kapangyarihan o awtoridad sa isa pang bansa o teritoryo
- **kilusan** - samahang maaaring may layunin ng pag-aalsa o paghihimagsik sa awtoridad
- **rebolusyon** - ganap o sapilitang pagpapabagsak sa namamayaning pamahalaan o sistemang pampolitika; radikal at malaganap na pagbabago sa lipunan at estrukturang panlipunan, lalo na yaong biglaan at may kasamang karahasan; ganap at kapansin-pansing pagbabago
- **demokrasya** - sistema ng pamahalaan na mamamayan ang humahawak ng kapangyarihan sa pamamagitan ng mga kinatawang pinili sa malayang halalan
- **diktadurya** - pamamahala ng isang diktador; **diktatoryal** - mapagdikta o mapag-utos

Kilalanin

- Jose Rizal (1861–1896) - isang bayaning Filipino na sumulat ng *El Filibusterismo* at *Noli Me Tangere* na tumuligsa sa pamamahala ng mga frayle at kolonyal na pamahalaan ng mga Espanyol
- Andres Bonifacio (1863–1897) - isang Supremo ng “Kataas-taasang Kagalang-galangang Katipunan ng mga Anak ng Bayan” o KKK na lumaban sa mga Espanyol at sa mga Amerikano
- Lorena Barros (1948–1976) - tagapagtatag ng Malayang Kilusan ng Bagong Kababaihan or MAKIBAKA, isang manunulat, at aktibista noong Batas Militar. Siya ay ibinilanggo noong 1971 at 1973 at noong makalaya ay nakiisa sa kilusan laban sa rehimeng Marcos. Noong 1974, nagtakda ng PHP35,000 na pabuya para sa pagkahuli niya ang pamahalaang Marcos. Namatay siya noong 1976 sa isang engkuwentro sa Quezon.
- Lean Alejandro (1960–1987) - isang lider-estudyante na nangunana sa laban sa pagtaas ng *tuition* noong panahon ng rehimeng Marcos. Bukod pa rito, nanguna siya sa mga kilos-protesta laban sa pang-aabuso ng pamahalaang Marcos. Sinasabing libo-libong kabataan ang nahikayat niyang makipaglaban para sa kalayaan. Pinaslang siya noong 1987.

Pag-unawa

Malaki ang papel na ginampanan ng mga kilusan at rebolusyong naganap noong 1890s at 1980s sa kalayaang ating tinatamasa sa kasalukuyan. Upang lubos itong maunawaan, bibigyang kahulugan ang salitang **kilusan** (movement), **rebolusyon** (revolution), at **kalayaan** (freedom). Ipauunawa din sa mga mag-aaral ang kabuluhan nito sa ating pagkamamamayan lalo na sa ating kalayaang tinatamasa. Ipapakita sa kanila ang ugnayan ng Rebolusyon ng 1896 at Rebolusyon ng 1986 sa pamamagitan ng pagtalakay ng mga hangarin at kinahinatnan ng mga ito.

Patunay ng Pag-unawa

- Nakalalahad ng impormasyon sa sarili o panibagong paraan;
- Nakabubuo ng pinag-aralang kongklusyon, kaisipan, pagtingin, o opinyon;
- Nauunawaan at nakakakilatis sa impormasyon, interpretasyon, at/o ideang ibinahagi ng iba; at,
- Nakakalatag ng lohikal na ugnayan ng mga impormasyon sa iba't ibang anyo (hal., balangkas, timeline, graph, talahanayan, at iba pa).

Kasanayan

- Pananaliksik
- Pag-uugnay at pagkokompara ng mga datos
- Pagbubuo ng hinuha mula sa talakayan

Lunsarang Pampanitikan

- Abad-Jugo, Cyan. *Letters From Crispin*. Pasig: Anvil Publishing, Inc., 2016.*
- Almario, Virgilio. "Edukasyong may Diwang Filipino." Talumpati, Pagtatapos sa Unibersidad ng Pilipinas, Diliman, 26 Abril 2009, Quezon City.**

*Isang kuwento na mayroong pagtalakay sa Rebolusyon ng 1896 at sa Rebolusyon ng 1986

** Talumpating nagpapaliwanag sa etymology at diwa ng salitang "laya"

Paksa: Mga Kilusan at Rebolusyon sa Kasaysayan ng Filipinas

Mga Kagamitan:

- Crossword puzzle na naglalaman ng mga sumusunod na salita at pangalan:
- kalayaan
- koloniyalismo
- kilusan
- rebolusyon
- demokrasya
- diktadurya

- Jose Rizal
- Andres Bonifacio
- Lorena Barros
- Lean Alejandro
- Talambuhay nina Dr. Jose Rizal, Andres Bonifacio, Lorena Barros, at Lean Alejandro
- Kopya ng “Lupang Hinirang”
- Concept map na nagpapakita ng ugnayan ng mga huhulaang salita ng mga mag-aaral
- Timeline ng Kasaysayan ng Filipinas mula 1815 hanggang 2016; maaari ding timeline lamang na nagpapakita ng mga kilusan at rebolusyon
- Kasangkapan sa Pananaliksik:
  - Timeline
  - Concept Map

Pangganyak:

- Hahatiin ng guro ang mga mag-aaral sa higit sa dalawang (2) pangkat na nakadepende sa laki ng klaseng kaniyang hawak at ibabahagi niya sa mga pangkat ang mga crossword puzzle
- Paunahan ang mga pangkat sa pagsagot ang mga pangkat sa loob ng lima (5) hanggang sampung (10) minuto. Malaki ang posibilidad na hindi masagutan ng mga lahat ng mga pangkat ang mga pangalan nina Lorena Barros at Lean Alejandro.
  - MAHALAGA: Mahalagang talakayin ang mga hangarin at kinahinatnan ng laban ng mga bayaning nabanggit.
  - Isa itong pagkakataon ng guro upang maipakilala ng guro ang mga bayaning lumaban sa Batas Militar. Mahalagang mamulat ang mga kabataan sa kabayanihan hindi lamang ng mga lumaban para sa kalayaan ng Filipinas noong 1800s kundi pati ng mga lumaban sa diktadurya.
- Magsisilbi itong group quiz pero nakadepende sa guro kung irekord niya ang marka ng bawat pangkat

Gawain 1:

- Bibigyang-kahulugan at kabuluhan ng mga mag-aaral ang mga salita at pangalang kanilang nahulaan. Papatunayan naman ito ng klase at ng guro.
  - Para mas organisado at malinaw ang mga konsepto, pag-uugnayin ito ng guro sa isang konsept map
- Tatanungin ng guro ang mag-aaral kung bakit mahalaga ang mga ito para sa mga mamamayang Filipino
  - Maaaring talakayin dito ang *etymology* at mga porma ng kalayaang ating tinatamasa sa kasalukuyan. Mahalagang matalakay sa klase ang kahalagahan ng kalayaan at ang mga maaaring mawala kapag kinuha ang ating kalayaan (hal. maaari tayong ikulong nang basta-basta)

Gawain 2:

- Gagamit ang guro ng isang timeline na nagpapakita ng pakikipaglaban ng mga Filipino para sa kanilang kalayaan.
  - Maaaring gamitin ng guro ang kuwentong “Letters From Crispin” (2016) ni Cyan Abad-Jugo para maipakilala ang mga konsepto ng rebolusyon at kalayaan sa talakayan.

- Gagamitin din ng guro ang mga talambuhay nina Dr. Jose Rizal at Andres Bonifacio para bigyang-kabuluhan ang pagkilos at rebolusyon para makamit ang kalayaan. Ipapakilala din sina Lorena Barros at Lean Alejandro upang ipakita ang pakikipaglaban ng mga Filipino sa ilalim ng Batas Militar.

Gawain 3:

- lisa-isahin ng guro ang mga linya ng Pambansang Awit ng Filipinas, ang “Lupang Hinirang.” Bibigyang-diwa ng mga mag-aaral sa tulong ng guro ang mga linya nito.
- Sa huli, bibigyang diin ng guro ang mga linyang:
“Lupa ng araw ng luwalhati’t pagsinta
Buhay ay langit sa piling mo
Aming ligaya nang pag
May mang-aapi
Ang mamatay nang dahil sa ‘yo”

Pangwakas na Gawain:

- Bibigyan ang mga mag-aaral ng tanong na maaari nilang pagnilayan: kung muling mapasailalim sa Batas Militar ang Filipinas, ano ang maaari mong gawin? Ipaglalaban mo ba ang kalayaan o mananahimik na lamang? Maghanda ng paliwanag para sa susunod na talakayan.